

Кириченко Ігор Олегович
*здобувач НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України
м. Харків, Україна*

ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВІ САНКЦІЇ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ІНЖИНІРИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У БУДІВНИЦТВІ (ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ)

Дієвість інституту застосування відповідальності за правопорушення при здійсненні інжинірингової діяльності у будівництві повною мірою відбувається лише після настання наслідків від такого порушення при чому для обох сторін відносин, що виникають у сфері здійснення інжинірингової діяльності.

Загалом, господарсько-правові санкції є логічним завершенням процесу відносин в сфері інжинірингу у випадку неналежного або неповного виконання умов договору інжинірингу. Тобто так чи інакше, в той або в інший спосіб, але умови договору інжинірингу повинні бути виконанні або має відновитися баланс інтересів та права учасників таких відносин. Не виключається й добровільне розірвання договору, без відповідних компенсацій, але в сфері господарсько-правового обігу та з точки зору економічного змісту відносин в сфері інжинірингу баланс інтересів має бути дотримано, оскільки в іншому випадку відбуватиметься порушення рівноваги всієї системи в сегменті надання інжинірингових послуг. Витрати та втрати осіб за договором інжинірингу повинні бути компенсовані або відновлені, оскільки в іншому випадку це призводить до погіршення їх ринкових позицій через скорочення як правило матеріальних ресурсів та можливостей, а також появи «репутаційних ризиків».

Однак, на нашу думку, необхідно відразу зазначити, що господарсько-правовим санкціям за порушення в сфері інжинірингової діяльності у будівництві притаманні певні специфічні риси. Через розмитість законодавчого детермінування інституту господарсько-правової відповідальності, і, зокрема, тих принципів на яких вона ґрунтується, нерідко навіть в наукових колах спостерігається ототожнення господарських санкцій із певною формою

господарсько-правових зобов'язань, що так чи інакше несуть в собі сутність довершення предмету господарського договору.

Однак, не дивлячись на вказану специфіку, всі юридичні об'єкти в системі права взаємо пов'язані загальними положеннями законодавства про господарсько-правову відповідальність. Наявність спільних рис для окремих форм відповідальності дає можливість включити їх у більш широку форму без зміни їх видових ознак. Мова йде про формування господарсько-правової відповідальності як комплексного правового інституту.

Побудова системи права на засадах інтеграції і диференціації правових норм зумовлює появу в межах системи права більш широких спеціалізованих правових утворень, одним з яких і є інститут господарсько-правової відповідальності. Будучи відносно великою правовою конструкцією в рамках галузі господарського права, вона об'єднує окремі, на нашу думку, досить автономні інститути; відшкодування збитків, неустойку, адміністративно-господарські санкції. При цьому, в структуру відповідного комплексного інституту поряд із санкціями, що є мірами відповідальності, включаються також норми-принципи, норми – дефініції, поєднання яких дає повне уявлення про господарсько-правову відповідальність, її сутність та призначення у механізмі правового регулювання. Враховуючи викладене вище, ми можемо констатувати, що поняття санкція як міра та форма відповідальності включається до змісту останнього поняття у нормативному його розумінні.

У науці господарського права існує думка, згідно з якою санкції виступають засобом реалізації господарсько-правової відповідальності. Правові засоби є інтегрованими утвореннями, поєднанням дій, заснованих на правових приписах і поглядах суб'єктів правозастосовчої діяльності, що відображає особливий аспект правового регулювання, невід'ємно пов'язаний з нормативним, але такий, що не зводиться до останнього. Разом з тим, співвідношення норм та інститутів з правовими засобами не повинно розглядатися як зв'язок форми і змісту. Санкція не втрачаючи нормативно встановлених ознак, набуває додаткові індивідуальні властивості по в'язані з правозастосовчою діяльністю. Санкція у

механізмі правового регулювання перетворюється на засіб відповідальності на стадії виникнення правовідносин [1].

Вітчизняні вчені в сфері господарського права, зокрема, Д. В. Задихайло та В. М. Пашков, у своїх працях зазначають, що господарсько-правова відповідальність є різноманітною і виражається саме через господарсько-правові санкції, котрі вчені класифікують за наступними ознаками [2]:

- за критерієм змісту впливу – на грошові (сплата неустойки, господарсько-адміністративний штраф, відшкодування збитків) та натуральні (заміна неякісної продукції на якісну);

- за критерієм безпосередньої спрямованості – на майнові (конфіскація, сплата неустойки, відшкодування збитків, господарсько-адміністративний штраф) та організаційні (господарсько-організаційні, оперативно-господарські санкції);

- за характером порушених відносин – на: санкції, що застосовуються у горизонтальних відносинах, тобто між рівноправними суб'єктами господарювання (сплата неустойки або оперативно-господарські санкції, відшкодування збитків, оперативно-господарські санкції); санкції, що застосовуються у вертикальних відносинах, тобто між компетентним державним органом і суб'єктом господарювання (планово-госпрозрахункові санкції, адміністративно-господарські санкції); універсальні санкції, що застосовуються і в горизонтальних, і у вертикальних відносинах (відшкодування збитків);

- залежно від виду порушених відносин – на санкції, що застосовуються в договірних відносинах (відшкодування збитків, штрафні, оперативно-господарські) та санкції, котрі застосовуються в позадоговірних відносинах (відшкодування збитків, адміністративно-господарські санкції);

- залежно від інституту господарського законодавства (ст. 224–257 ГК України), норми яких передбачають застосування господарсько-правової відповідальності, розрізняють: відповідальність за порушення антимонопольно-конкурентного законодавства; відповідальність у галузі зовнішньоекономічної діяльності; відповідальність на ринку цінних паперів; інші.

Під час дослідження нами основних засад регулювання господарсько-правових санкції за правопорушення при здійсненні інжинірингової діяльності у будівництві, у тому числі з використання результатів аналізу наявних доктринальних джерел та норм чинного законодавства (загального та спеціального), які регулюють зазначену сферу відносин, зокрема, мова йде про Господарський кодекс України, Цивільний кодекс України, Закони України «Про архітектурну діяльність», «Про основи містобудування», «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності», слід зазначити, що сукупність та різноманіття видів і форм господарсько-правових санкцій за порушення при здійсненні інжинірингової діяльності у будівництві надзвичайно близькі до подібних санкцій з порушення при здійсненні архітектурно-будівельної діяльності, що заважає належному законодавчому виокремленню та оформленню інжинірингової діяльності в самодостатній вид господарської діяльності.

А тому подальші теоретико-методологічні дослідження доцільно провадити в напрямку деталізації законодавчого закріплення окремих детермінант здійснення комплексу функцій з інжинірингу.

Література:

1. Заярний О.А. Співвідношення понять господарсько-правова відповідальність та господарсько-правові санкції. *Вісник Київського нац. університету ім.Т.Г.Шевченко. Сер.:Юридичні науки* . 01/2010 . Вип.82 . С. 51-56
2. Господарське право ; за заг. ред. Д. В. Задохайла, В. М. Пашкова. Харків : Право, 2012. 696 с.